Куля

Олександр Мінович

По двору військової частини номер 05448 біжить кудлата собака-дворняга. Шерсть на ній збилася клубками, хвіст обідраний, вуха теліпаються, мов зів'ялі лопухи під сонцем. Скавучить... Аж у кожному кутку казарми чути. Безпорядок наводить – страшенний. Це ж тобі не якесь задрипане неметене міське подвір'я – це ж територія радянської армії. Тут навіть траву зеленим фарбують, коли жовтіє, аби начальству око не дражнила – "нєполним соотвєтствієм".

Бездомна приблудна собака. Що з неї візьмеш? Такі тільки по смітниках бігають. Переполоху наробила – менше було б, якби шпигун пробрався. Того хоча зловити легше. А цю – спробуй спіймай. В такі місця-шпарини забивається – не залізеш, не витягнеш. Якби ж хоч уже гавкотіти перестала. Цілу команду вирядив комбат – головний камандір частини, щоб дворнягу зловити: прапорщика й трьох солдатів. Ловлять-ловлять, і ніяк не зловлять. Прапорщик синіє від злості, а солдати червоніють мов буряки, ледь не лопаються від сміху. До обіду ганялися й не спіймали. Потіха! Весело – і кіно такого не замінить! Змушені перерву зробити. Обід же в армії – це святе. Хай земля провалиться, а обід пропустити не можна. Пообідавши, отримали нове завдання, таке частенько в армії. Про собаку забули.

Дворнягу хтось із солдат підібрав неподалік військової частини. Її накормили й пустили гуляти величезною армійською територією, з такою огорожею, через яку й миша не пролізе, не те, що собака. Солдати навіть пролізти не можуть, а до них мишам і собакам – далеко братися. Розуму-видумки не хватить. І досвіду колективного, що накопичується у військовій частині багатьма роками неначе гора невидима, яку б розібрати-розкопати – вічний двигун можна було змайструвати. Стільки ідей нечуваних-небачених у тій горі зібралося.

Собаку так і не зловили. Як її зловиш, коли ловці-солдати не стараються по-справжньому, а тільки дурня клеять? Не будуть же за нею ганятися самі камандіри, не їхнє це діло – за собаками ганятися. Їм про нові зірочки на пагонах треба думати.

Прозвали солдати бездомного пса – Куля. Від прізвища замполіта Кулікова – доставучого служаки, який вміє всім сала за шкуру залити, попсувати життя армійське, яке й так несолодке. Замполіт добре знає, що Куля – це про нього. Поза очі його так і обзивають.

Цілими днями чується у дворі частини:

– Куля! Куля! Куля! Нах-нах-нах! Ка мнє! Сюда-сюда!

– Гав-гав-гав! – у відповідь. І хвостом-хвостом – привітно-радісно до всіх.

– На, Куля! Їж-їж! От гарна собака! Кулька! Кульок! Ах ти ж наша собака! Ах ти ж Куля кудлатий! Ку-у-у-лька!

На якийсь час начальство змирилося зі псом. Головне, щоб на очі не попадався. Солдати все робили для цього. Між ними й камандірами – наче таємна угода. Перші все

роблять, аби сховати Кулю, а другі, мовби забули про його існування. Хай, мовляв, живе, поки великої шкоди не зробить. Правда, замполіту, хоч бери й не виходь на подвір'я – зараз же й почує, як над його прізвищем збиткуються.

Пес став улюбленцем солдат. Годують, пестять, вчать команди виконувати. Навчили відрізняти рядових солдат од начальства. Коли офіцер чи прапорщик – звучить команда "Чужой!" і собака стрімголов мчить у закамарок. Із часом Куля на нюх умів вчувати начальство, мабуть, за запахом небезпеки й ворожості.

Вночі вартовим-караульним одиноко – Куля розрадить. Прибіжить, хвостом помахає, руки полиже, до ноги прилипне, теплом обдасть, до ранку товариство створить. Поговорити є з ким. Що ще треба солдату, особливо у негоду – коли холод, мряка, або мороз великий?

Собака став провідувати арештантів на гауптвахті, хворих у санчастині. Підбіжить під вікно, погавкає, й неначе листа з дому принесе.

– Молодець, Кулька! Провідав! Дякуєм, що не забуваєш! – чується з вікон у відповідь на собачі відвідини.

Солдати навчили пса подавати лапу, крокувати по-армійськи на задніх лапах і тримати високо голову по команді "Смірно!". Куля відповідав одним "Гав!" на звернення: "Рядовой Куля!", лягав по команді "Ложись!", прикидався сплячим по команді "Отбой!", падав на спину й задирав у верх лапи по команді "Вольно!". Завжди збирав коло себе чисельних і вдячних глядачів. Не всякий артист таке зміг би.

Пес став розвагою, забавкою, втіхою, віддушиною й невід'ємною частиною солдатського колективу. Без нього військове життя було б набагато важчим і безбарвним.

Настало сьоме листопада – головне свято радянське. До й так усього червоного додали ще червонішого. Прапори, плакати, великий вітальний транспарант над воротами. Одягли форму парадну, незношену, офіцери в білих рукавичках, у їдальні по два цукерки на брата. Празником-празник!

Батальйон вишикувався на плацу й застиг одним непорушним цілим. Внесли урочисто прапор. Посипалися крики-команди:

– Батальйон рав-ня-я-йсь! Смірна-а! Равнєніє на-а знамя! К таржєствєнному-у-у маршу! Знамєноносци пряма-а шага-ам марш!

Прапороносці дзвінко вдарили хромовими чоботами об асфальт, оркестр підтримав їх мідними трубами й чітким боєм барабана. Ух-ех! Красота! Млій душа армійська! Млійте "атці камандіри" – такий спектакль закатали, таку масу людей підкорили, заставили стояти "по струнці", маршировати-летіти! Ото свято, так свято!

Кульмінацією має бути рапорт камандіра першої роти – головному камандіру. Що всі люди, бачите, "пастроєни", що всі "на ліцо", й що всі для того, аби, значить, кричать-маршировать на честь празников-празника. Головний камандір повинен рапорт прийняти, рукою "честь" віддати, а потім привітатися з лічним составом і поздоровити цей самий состав із великим празником. На що состав повинен голосно й протяжно тричі кричати "Урра-а-а!".

Де не візьмись – Куля! Вирвався зі своєї схованки й полетів на звуки маршу. Його теж взяло, теж відчув всю урочистість того, що відбувається. Як же – щоб таке, щоб стільки галасу й без нього! Як міг він таке пропустити?

Комбат тільки-но руку в білій рукавичці приклав до козирка, тільки зібрався вислухати рапорт, без якого ніякого параду й бути не може, а тут Куля – між ним та прапороносцями, між ним і камандіром першої роти, з таким дзвінким, таким сильним гавкотом, мовби хтів доказати – якщо вже треба дуже голосно, то він не поступиться. Перекричить-перегавкає всіх. І оркестр теж.

Батальйон гахнув сміхом, мовби з гармати, суворий стрій розвалився, став корчитися-реготіти, в оркестрі від несподіванки хтось опустив на землю трубу, вона впала-брязнула й злякала собаку. Той ще дужче заволав на весь плац.

Всю урочистість немовби коняка язиком злизала.

– Малчать! Я сказал: всем малча-а-ть! Смірн-а-а! Малчать! Прєкратіть ето бєзобразіє! Нємєдлєнно прєкратіть! Смірна-а-а!

Це комбат-камандір. Таким голосом, якого ще чути ніколи не доводилось. Жили в нього натягнулися по лицю й шиї, неначе тятива на луці, побагровів-посинів, обличчям змінився, мов перед смертю, ніби в нього гранату кинули:

– Прапорщік Пшонка! Прапорщік Марковіч!

– Я! Я!

– Даю два дня сроку – штоб духу єво здєсь нє била! Панятна!

– Так точна!

Пшонка й Маркович отримали завдання не просто зловити собаку, а пристрілити, аби повністю й остаточно вирішити проблему. Однак пістолети й патрони зберігаються в прапорщиків не в кишенях, а в спеціальній кімнаті – "рушпарк" називається. Чому "руш" чи може "руж" (мабуть, все-таки від "рушниця"), при чому "парк" – ніхто не знає. В армії все так: придумали назву, напевно, сотні років назад і позбавитися не можуть. В тому ж рушпарку аби зброю отримати та набої до неї, треба процедуру спеціальну пройти: зняти з дверей печатки, зареєструватися в книзі видачі зброї, перевірити, чи патрон випадково в стволі пістолета не залишився. Процес трохи затяжний. І все за участі рядових солдат. Ніяк скритно на те зле полювання не підеш.

Тільки прапорщики за двері – солдатська невидима пошта посилає по всій частині сигнал тривоги. Ховають Кулю хто куди може. В складах, у їдальні під котлом, у казармі, в кабінах або кузовах машин, навіть у штабі. Солдати носять пса під шинелями, передають один одному, риють де можуть, нору для сховку й маскують її. Іде велика, не то гра, не то війна. Не на життя, а на собачу смерть. Солдатська видумка – проти зброї та влади начальства. Одні переслідують, інші втікають і ховають, одні біжать в один бік, інші в другий.

І проста солдатська більшість бере верх. Як не стараються нападники-мисливці, однак, їх випереджають захисники-втікачі. На крок, а то й більше. Дві голови й четверо ніг-рук добре, але сотні ще краще.

Замполіт Куліков оголосив: тому, хто видасть собаку, дадуть десять діб відпустки

додому. Велике заохочення, кого хоч могло би спокусити, проте, не тепер. Старі солдати (діди) створили таємну групу спротиву. Їх мало хто наважиться не послухати, на них багато чого в радянській армії тримається. Сказали: нікому Кулі не здавати – значить ніхто не здасть.

Начальство придумало нову кару: кого побачать із собакою, отримує п'ять діб арешту.

На губу-тюрму (гауптвахту) майже кожен день когось відправляють, кожен день когось водять, мов великого злочинця в супроводі озброєних автоматами й блискучими багнетами охоронців, але Куля так і залишається в сховках.

Протиборство росте. Покарання сиплються градом-шрапнеллю.

Діди порадилися й вирішили змінити тактику, аби більше не піддавати Кулю загрозі-небезпеці.

Перекинули собаку по той бік огорожі – бетонної стіни з колючим дротом, зверху ще й проводи з електричним струмом. Назад через таку не пролізеш, навіть якщо ти собака, й всіма силами хочеш до привітного армійського гурту.

Став Куля там жити. Їжу йому весь час за стіну перекидають, перемовляються з ним, вітають, теплим словом пригощають.

– Привєт, Куля! Привєт! Як ти там – наша собака? Заскучав?

– Гав! Гав! – все розуміє Куля.

Він і не йде нікуди далеко. Цілими днями коло огорожі втирається. Коли начальників армійських почує-побачить, то так дремене, що тільки вуха на вітрі теліпаються. Пробували прогнати-зловити – куди там! Зайця в лісі легше. Недарма довгу науку проходив.

Скучно стало в казармі. Таку веселуху забрали. Як за таке не помститися?

Діди натужились і придумали помсту:

– Від сьогоднішнього дня всім брити голову "налисо", щоб блистіла, як бляха на ремені! Це буде наш протест! За те, що Кулю зобіжали!

Здавалося б: подумаєш, така ще собі вигадка, кого нею злякаєш? Ну поголили кілька сотень голів, кому буде збиток-шкода від того?

Спочатку цим ніхто й не переймався.

Але ж – спрацювало! Раз в тиждень у міську баню. На люди. Вулицями міста. А якщо всього лиш на хвильку, по тихенькій команді когось невидимого з середини строю: "Снять!". Пілотки, шапки раз – і зняті, сотні лисих голів раз – і засвітились-блиснули, немов ліхтарі на стовпах. Перехожі ледь не падають із переляку, а потім зі сміху.

– Гляньте, гляньте! Всі солдати лисі! Ніколи такого не бачили!

Навздогін – регіт. Дискредитація військової частини, може навіть всієї радянської армії!

Камандірам хоч провалися. Комбата ледь параліч не схватив. Це ж такі наслідки можуть бути, що пагони полетять, наче горобці з під стріхи. А якщо хтось сфотографує, а якщо в якійсь газеті розмістить? Цілий батальйон лисих солдат! Це вже буде не

конфуз – це щонайменше диверсія! Акція проти армії! Не до сміху! Та за таке…

Майже цілий місяць у баню не водили. Чекали, щоб волосся відросло. Всіх дідів, ймовірних зачинщиків, через губу пропустили, для санітарного очищення від "барзоти", немов прокажених. Дембель пообіцяли затримати аж до самого нового року. Все, що стриже-бриє, вилучили. Тепер голитися тільки під наглядом камандірів.

Але ж тепер і втрачати не стало чого. Наче тим пролетаріям, яким "нєчєво тєрять, кромє собствєнних цєпєй". Все й так забрали. Чим могли настрахали, що могли відняли. Як тут бути? Треба нове щось встругати. А як же інакше? Не здаватися ж отак просто…

Придумали. Гора накопиченого колективного розуму видала наверх нову ідею. Коли забирають розраду та втіху, чого б не знайти їй заміну. У п'янстві, приміру. Чого б не зайнятися справжнім чоловічим ділом – варити самогон, або хоча би бражку? Дідам же тре до "гражданки" готуватися? Ввійти в нормальний тонус, аби вдома нормально виглядати, від найменшої чарки не п'яніти.

Задумали – зробили. Головне, поставити завдання, а там закрутиться, неначе пропелер у вертольоті. Сила ж яка, рук скільки, яких немає до чого приткнути.

Почали. Хтось із їдальні щось поцупить, хтось зі складу продуктового, хтось із магазину армійського ("чайник" називається). Розподілили обов'язки, наче в мурашнику. Правда, із самогоном не вийшло – апарат не вдалося сконструювати, але бражка вийшла нічогенька. Добру кварту вип'єш – очі стають косими, в ногах одразу відчувається. Недарма зусилля прикладали. Молодим, зрозуміло, ніззя, хай ще послужать правильно, рано їм, ну а дідам – якраз. Все рівно дембель їм обіцяно в новорічну ніч.

Стали камандіри помічати – підлеглі їхні ходять "під кайфом". То один на очі попаде – якийсь незрозуміло веселенький, то інший. Принюхались – перегаром садить. Оце так штука! Оце тобі дослужились! І де беруть, хоч застрелься – незрозуміло. Ніхто ж за ворота не виходить. Один поштар – і того кожен раз трясуть на прохідній. Що тут скажеш?

Знов прогнали дідів через губу, однак, не всіх там довго й потримаєш, у них же, хоч якісь, та обов'язки є. Той художник – агітплакати оформляє, той повар, той чоботи шиє. Робота без них не зробиться. Посидять трохи під арештом, і назад службу нести. А там знову, не встигнеш оглянутися – вже п'яні.

Першу схованку з брагою камандіри знайшли швидко – під одягом зимовим у казармі. Другу вже довго шукали, слідкували, хто й куди ходить. Раз солдати часто бібліотеку навідують, значить там. Віднайшли на стелажах за книжками.

А дальше… Ходить собі солдат по казармі – тверезий, немов склянка води джерельної, коли ж – глядь, а він вже хитається. Прям на очах у Пшонки чи замполіта. В голову таке не вкладається.

Хто б міг догадатися, що вогнегасник на пожежному щиті, служить пунктом алкогольної заправки. Збоку в ньому дірка непомітна та шланг малесенький, дротом перетиснутий, аби не вибігало. Підійшов, дротика відігнув, сьорбнув скільки влізе – й

відходь облизавшись. Хай хто спробує знайде, звідки вуха стирчать.

Камандіри з ніг збились, шукаючи. Однак, кажуть, що все заховане рано чи пізно знайдуть. Хтось із солдат втратив пильність, припав до шлангочка, біля пожежного щитка, не побачивши, що за ним спостерігають. Схованку накрили, бражку вилили. Передихнули. Саме так: тільки передихнули. Тому, що колективний розум почав новий проект, нову схованку.

На цей раз посудину з бражкою сховали не десь там. Не в простому закамарку, а в святая-святих – у ленінській кімнаті, друга назва: "красний уголок", вотчина замполіта, його дітище. Тут і сховати, здавалося б, немає куди. Столи, газети: "Красная звєзда", "Правда", агітаційна література, портрети комуністичних вождів. І Лєніна теж, бо без нього ніяк. От за його портретом і зробили нову схованку.

Замполіт радий. Солдати нарешті політичну свідомість стали проявляти – газети читають, ленінську кімнату відвідують. Може тепер і буянити перестануть.

Проте, ні. Знову під хмельком стали попадатися. Знову десь сьорбають свою вражину-бражку. Хай би вона їм носом ішла!

Не скоро, геть не скоро, але й цей сховок знайшли. Однак тепер вже не раділи, а злякалися. За Лєніном!.. То вже не просто п'янка-буянка. Тут політикою запахло.

І справу ж роздувати не можна. Зверху скажуть: самі винуваті, не догледіли. Полетять вже не пагони, а голови.

Надовго задумались камандіри. Зачесали свої потилиці. Що не пропонували комбату – все погано, все рикошетом на їх же й піде. Непросте перед ними стало завдання, нелегко було їм на щось зважитися.

Переміг здоровий розум. Хтось сказав, що кращий вихід із конфлікту – перемир'я. Правильніше йти на уступки, ніж дальше заганяти справу в безвихідь.

Рішили-постановили: готові Кулю повернути, але бузу свою кінчайте.

Домовились: в дальньому кутку частини збудувати для собаки простору загородку й теплу будку. Випускати Кулю можна тільки вночі, ніби як для підсилення охорони.

З того часу Куля став повноправним бійцем батальйону. Форму та зброю, правда, не дали, але на "довольствіє" поставили. Повар щодень йому окрему пайку готує, хрумку кісточку вкинути не забуває. Місце спеціальне виділили собаці для "прийому піщі".

Тепер Куля знову скрашує ніч караульним, провідує арештантів і хворих, зустрічає новобранців, проводжає дідів на дембель. У кожному дембельському альбомі є його фото, часом навіть замість дівчини.